Skolinspektionen

Bilaga 1

Rapport
2013-06-13
Dnr 400-2011:6488

Rapport

efter kvalitetsgranskning av Läs- och skrivundervisningen i grundskolans tidiga år vid Lövestad skola i Sjöbo kommun

Skolinspektionen, Post- och besöksadress Lund, Gasverksgatan 1, 222 29 Lund
Telefon: 08-586 080 00, Fax: 08-586 080 07
www.skolinspektionen.se

Innehåll

Inledning

Resultat

Projektets frågeställningar

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Bakgrundsuppgifter om Lövestad skola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Författningsstöd

1. Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisning i grundskolans tidiga år. Granskningen av Lövestad skola i Sjöbo kommun ingår i detta projekt. Lövestad skola besöktes den 26–28 februari och den 4–6 mars.

I denna rapport redovisar Skolinspektionen sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen och skolan, frågeställningar samt metod redovisas i slutet av denna rapport.

Observationer och intervjuer

Med fokus på årskurserna 1 och 3 har inspektörerna följt undervisningen i en åldersblandad klass med elever i förskoleklass och årskurserna 1–3. Fyra av besöksdagarna har huvudsakligen innehållit lektionsobservationer medan två av dagarna haft tyngdpunkt på intervjuer.

Under fyra skoldagar har observationer genomförts av undervisningen i ämnena svenska, matematik, musik och bild för eleverna i årskurserna 1–3. I årskurs 3 har dessutom undervisningen i ämnena engelska, textilslöjd och trä- och metallslöjd observerats. Vidare har observationer gjorts av klassens arbete med det gemensamma temat "Järnåldern" som främst varit inriktat mot ämnet historia men också omfattat ämnena svenska, bild och slöjd.

Även om Skolinspektionen har haft fokus på årskurs 1 respektive årskurs 3 under besöket så har många av lektionsobservationerna, framför allt i ämnet svenska även omfattat eleverna i årskurs 2.

Totalt går det 43 elever i klassen, varav 13 går i förskoleklass, 9 i årskurs 1, 9 i årskurs 2 och 12 i årskurs 3. Intervjuer genomfördes med elever i årskurs 1, elever i årskurs 3, rektor, de tre lärarna i arbetslaget för klass F–3, läraren i engelska, läraren i textilslöjd, läraren i trä- och metallslöjd, specialläraren samt med bibliotekarien i det folkbibliotek som finns i skolbyggnaden. Besöket avslutades med muntlig återkoppling till rektor och klasslärare.

Resultat

1. Utgår den tidiga läs- och skrivundervisningen från elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

Under denna fråga undersöks vilken kunskap läraren har, hur läraren tagit reda på elevers olika behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och hur läraren använder denna kunskap.

Här redovisas också allmänna undervisningskvaliteter avseende områden som Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö; Individanpassning, variation och utmaningar; Tydlighet i mål, innehåll och struktur; Uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet.

1.1 Har lärarna kunskap om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

I Lövestad skola har lärarna flera möjligheter att skaffa sig kunskap om elevernas förutsättningar, behov, erfarenheter och tänkande. Skolan har ett nära samarbete med de förskolor som eleverna gått i och de flesta av eleverna kommer dessutom från den förskola som finns i skolbyggnaden. De mottagande lärarna träffar en del av de blivande eleverna under våren och alla bjuds in till besök i verksamheten. Vid överlämnandesamtalen får lärarna information om eleverna och hur långt de kommit i sin läs- och skrivutveckling. Eleverna undervisas i en åldersblandad klass med elever i förskoleklass och årskurserna 1–3 och lärarna arbetar nära varandra och planerar undervisningen tillsammans. Lärarna får även kunskap om elevernas intressen och erfarenheter utanför skolmiljön genom kontinuerliga samtal med föräldrarna och eleverna och anser sig därigenom också ha god kunskap på detta område.

Skolans gemensamma arbetsplan för läs- och skrivundervisningen, benämnd läs- och skrivplan, omfattar undervisningen i förskoleklass och årskurserna 1–6. Planen ger information om vad eleverna förväntas ha fått undervisning i under de olika åren och anknyter till kursplanen och kunskapskraven i ämnet svenska. Den ger också konkreta anvisningar om pedagogiska metoder, innehåll och material som skolan gemensamt beslutat ska ingå i läs- och skrivundervisningen på skolan och vilka olika mätmetoder som arbetslagen ska använda sig av i sin kartläggning och uppföljning av elevernas läs- och skrivutveckling, samt vid vilka tidpunkter dessa uppföljningar ska ske.
För att kartlägga elevernas utveckling när det gäller deras läs- och skrivförmåga använder lärarna olika verktyg, bland annat Skolverkets material Nya språket lyfter. Speciallärarен sammanställer hur klassens elever fördelar sig utifrån de olika stegen i kartläggningsverktyget LUS (Läsutvecklingsschema) och resultatet delges och diskuteras sedan med rektorn och elevernas mentorer. Speciallärarен deltar även vid upprättande av elevernas individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen (se också punkt 3.3). När det gäller elevernas direkta undervisning är speciallärarен främst involverad när det gäller de elever som behöver ett extra stöd i sin läs- och skrivutveckling.
Förutom av de tre lärarna i arbetslaget undervisas eleverna i klassen av en lärare i engelska, en lärare i textilslöjd och en lärare i trä- och metallslöjd. Av intervjuerna framkommer att elevernas olika lärare kontinuerligt har informella samtal och utbyter information med varandra om eleverna och deras kunskapsutveckling. Därigenom anser de att de får fortlöpande god kunskap om elevernas läs- och skrivutveckling, behov och intressen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna i F–3-klassen har god kunskap om eleverna såväl när det gäller deras läs- och skrivutveckling som deras behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande i övrigt. Även de lärare som undervisar eleverna i ämnena engelska, textilslöjd och trä- och metallslöjd har god kunskap om eleverna.

1.2 Använder lärarna denna kunskap i planering och genomförande av läs- och skrivundervisningen och används denna kunskap i de olika ämnena?

När arbetslaget satte samman klassens grupper inför vårterminen var det främsta syftet att skapa trygghet och studiero. Ofta undervisas eleverna i grupper där elever från årkurserna 1, 2 och 3 är blandade och där eleverna befinner sig i olika skeden av sin läs- och skrivutveckling. Enligt lärarna är en av de positiva konsekvenserna med de åldersblandade grupperna att de elever som

kommit långt i sin läs- och skrivutveckling kan arbeta tillsammans med kamrater i en högre årskurs och på det viset få fler utmaningar.
Lektionsobservationerna visar, vilket bekräftas i intervjuerna med lärare och elever, att både planering och genomförande av läs- och skrivundervisningen endast i begränsad utsträckning klarar av att ta hänsyn till elevernas olika behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Skoldagen inleds med att eleverna läser tyst en stund i sina "bänkböcker" och därefter går lärarna igenom dagens schema och använder bilder, så kallade pictogram, för att konkretisera dagens program för eleverna.

Ibland arbetar eleverna med olika arbetsuppgifter för de olika årskurserna men ofta arbetar de med samma typ av uppgift men med olika omfattning och svårighetsgrad. Om de exempelvis ska skriva en faktatext får de i uppgift att skriva olika många meningar och några skriver helt fritt medan andra får hjälp med stödord av läraren. De elever som nått lika långt i sin läs- och skrivutveckling läser samma bok som "läsläxa" och ibland bildar de elever som kommit längst i sin läsutveckling en egen grupp. I övrigt läser eleverna olika böcker som de själva väljer på biblioteket. Under de besökta lektionerna händer det sällan att eleverna uppmanas att berätta, medan de ofta får i uppdrag att läsa upp sina texter.
Organisationen med åldersblandade grupper innebär att läraren sällan har gemensamma genomgångar med hela gruppen. De observerade genomgångarna handlar oftast om vad eleverna ska arbeta med under lektionen och inte så mycket om vad eleverna ska lära sig eller att läraren gör genomgångar av ett stoff.
Under besöket påbörjar klassen sitt temaarbete kring järnåldern (bronsåldern har just avslutats). Tematts innehåll utgår främst från ämnet historia men innehåller också delar från andra ämnen, exempelvis svenska, bild och slöjd. Här finns också inslag där eleverna arbetar med sin läs- och skrivutveckling. Temaarbetet inleds med att alla elever i klassen ser en ljud- och bildpresentation på den interaktiva tavlan. Presentationen, som innehåller en mängd begrepp som sannolikt är nya för eleverna och inte heller är anpassade till de yngre elevernas erfarenhetsvärld, följs inte av någon gemensam diskussion eller reflektion kring detta. Bilderna används sedan som utgångspunkt för olika arbetsuppgifter i grupperna.
Eftersom grupperna för det mesta är åldersblandade har lärarna svårt att i tillräcklig grad anpassa undervisningen till varje elev. Den stora spridningen i grupperna när det gäller elevernas kunskapsutveckling innebär att eleverna generellt är beroende av enskild kommunikation med läraren för att få förklaringar, stöd eller information för att kunna gå vidare. Lärarens stöd anpassas

då till den enskilde elevens behov men innebär samtidigt att eleverna får tillbringa mycket tid med att vänta på "sin tur" för att få stöd eller instruktion. Eleverna hänvisas även till att hjälpa varandra i viss utsträckning.
När eleverna är klara med de gemensamma uppgifterna under lektionerna i svenska tar de oftast fram en bok eller arbetar i olika bokstavs- eller rithäften. Några av eleverna har arbetsplatser som placerats eller skärmats av mot övriga elever för att möta elevernas behov av studiero. Några av eleverna har också tillgång till hörselkåpor när de behöver skärma av ljudet från den övriga klassen.
I intervjuerna med lärarna lyfter dessa fram problemet med att få tiden att räcka till. Kraven på, som de upplever, en omfattande dokumentation innebär att den tar mycket tid och de saknar tid för att samverka och samplanera med övriga lärare. Lärarna i arbetslaget uppger också att de upplever sig styrda av kursplanerna i respektive ämne och är stressade av att hinna med allt som krävs. De menar att det centrala innehållet i respektive ämne styr deras planering och de skulle vilja arbeta mera övergripande i helheter genom att se det gemensamma i kursplanerna och skapa en röd tråd.

Bristande studiero och oro i grupperna ledde till den gruppindelning som klassen arbetar med denna termin och mycket fokus är på just förhållningssätt och ordningsregler. De tidigare problemen med studieron har, enligt arbetslaget, också inneburit att undervisningen blivit mycket vuxenstyrd. De är medvetna om att de inte vågar släppa styrningen och bjuda in eleverna till den dialog och delaktighet de skulle önska av rädsla för att de ska tappa kontrollen och att det ska bli oroligt och stökigt i grupperna.
Under besöket observeras ett gott klimat mellan eleverna och mellan lärare och elever. Det finns både respekt och omtanke i lärarnas sätt att bemöta eleverna och eleverna är frimodiga både när det gäller att ställa frågor och läsa upp texter. Stundtals blir det dock stökigt i grupperna och elevernas studiero störs. Verksamheten är vuxenstyrd och det är sällan läraren låter eleverna komma med egna reflektioner eller förslag. I intervjun framför exempelvis en elev att han i stället skulle vilja skriva om traktorer och en annan skulle vilja skriva om fotboll. Det som framkommer under observationerna och intervjuerna pekar mot att elevernas möjlighet att påverka främst handlar om formen, det vill säga hur de vill arbeta, hur mycket de vill göra och hur de vill redovisa. Det framkommer, både under klassrumsobservationerna och i intervjuerna att klassen läser mycket skönlitteratur och här kan eleverna oftast välja fritt vad de vill läsa från det stora utbudet som finns i biblioteket.

De flesta lektioner inleds med att läraren talar om vad eleverna ska göra under lektionen. Sällan sätts lektionen in i ett sammanhang eller vad det är tänkt att

de ska lära sig. Förutom under temaarbetet och en av lektionerna i musik, då läraren repeterar något av det som de arbetat med tidigare, återknyts inte till tidigare lektioner, vad eleverna lärde sig då eller om något var speciellt lätt eller svårt. Lärarens introduktion består ofta i att de ska "fortsätta arbeta med....". Enligt lärarna presenterar de planeringen för eleverna inför ett nytt arbetsområde och då knyter de ihop planeringen med kursplanerna och berättar för eleverna vad de förväntas lära sig under arbetets gång. De uppger också att de utvärderar tillsammans med eleverna när arbetsområdet avslutas. Deras utvärderingarna har under senare tid mest lagt vikt vid om eleverna tyckte arbetet "var kul" eftersom lärarna bedömde att det för tillfället var det viktigaste. Under de observerade lektionerna framkommer ingen återkoppling av lärarna till eleverna om kunskapskraven i ämnet svenska. I någon mån återkopplar läraren till eleverna genom att uttrycka hur väl de arbetat med uppgiften. Lektionerna avslutas oftast utan att det sker någon gemensam reflektion kring ett eventuellt lärande. Några gånger får eleverna vid dagens slut visa med "tummen upp- tummen ner" vad de tyckt om dagen, men oftast packar de bara ihop efter lektionen och går ut.

I ämnet engelska undervisas eleverna i årskursvisa grupper. Observationerna under lektionen i engelska för årskurs 3 visar, liksom intervjun med läraren, att det finns en strävan att anpassa undervisningen till hur långt de enskilda eleverna kommit i sin läs- och skrivutveckling. Eleverna kan exempelvis få olika uppgifter när det gäller att bearbeta den engelska texten, det kan vara att skriva olika många ord eller olika långa meningar, med hjälp av stödord eller helt på fri hand.
Det finns inget formaliserat samarbete mellan lärarna i arbetslaget och övriga lärare kring eleverna och läs- och skrivundervisningen, exempelvis gemensamma planeringsmöten eller dylikt. Skolinspektionen menar att ett sådant samarbete, exempelvis mellan klasslärarna och slöjdlärarna inom ett temaarbete, skulle kunna bidra med kreativa inslag som också kan stimulera elevernas läs- och skrivutveckling.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att läs- och skrivundervisningen i högre grad måste utgå ifrån och anpassas till elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Även om lärarna ger mycket individuella uppgifter och instruktioner till eleverna så är det alltför många elever som inte får de utmaningar och den stimulans av undervisningen som de skulle kunna få om tiden användes bättre. Lärarna har utbildning, kunskap om eleverna, de har insikt i och kompetens för uppdraget men alltför stor del av undervisningstiden sitter eleverna sysslolösa, väntar på stöd eller nya instruktioner. En viktig del i utvecklingsarbetet är också att arbeta mera med dialog, att

använda gruppen som en resurs och göra eleverna mera delaktiga i undervisningen. I ämnet svenska behöver lärarna, i större utsträckning, planera för ett innehåll som ger eleverna sammanhang och helhet, exempelvis ämnesövergripande teman som också tar hänsyn till elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

2. Används en variation av material, medier och metoder i läs- och skrivundervisningen i syfte att individanpassa undervisningen så att elevernas läsande och skrivande stimuleras och utvecklas?

Här undersöks om läraren anpassar material, medier och metoder i läs- och skrivundervisningen utifrån elevernas olika behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Här granskas om eleverna får möta och bearbeta olika typer av texter och om eleverna får undervisning i olika läs- och skrivstrategier. Vidare granskas om det material som används är meningsfullt och motiverande och om lärarna använder olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen.

Här redovisas också allmänna undervisningskvaliteter avseende områden som Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö; Individanpassning, variation och utmaningar; Tydlighet i mål, innehåll och struktur; Uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet.

2.1 Får eleverna möta och bearbeta olika typer av texter i läs- och skrivundervisningen?

Att lärarna använder bibliotekets rika utbud av böcker i läs- och skrivundervisningen gör att eleverna får möta texter i form av böcker. De möter skönlitteratur och faktatexter i form av böcker men även i de texter de själva producerar på papper eller på datorn. Temat järnåldern introduceras exempelvis genom att eleverna får se en bildserie och lyssna till den upplästa texten. Under det vidare arbetet med temat utgår eleverna sedan från bilder (de får välja bland några olika) som visar olika scener/händelser från bildserien. Läraren resonerar sedan med gruppen om hur de kan plocka ut stödord från en bild för att sedan skriva en egen text. Eleverna får sedan fundera ut stödord som blir stommen i den berättelse de sedan ska skriva. Lärarna anpassar också till att eleverna kommit olika långt i sin läs- och skrivutveckling genom att eleverna kan ta fram egna stödord, få hjälp med stödord av läraren eller själva plocka stödord från en färdig text.
Även om klasslärarna främst använder "Skriva sig till läsning", en undervisningsmetod som utarbetats av pedagogen Arne Trageton, i sin läs- och skriv-

undervisning så kompletteras den med andra metoder och material. Eleverna arbetar exempelvis med olika typer av texter i form av läsläxor, läsgrupper (i samarbete med biblioteket) och det finns specifikt anpassat material för de elever som befinner sig i ett tidigt skede av sin läs- och skrivutveckling. Under en av lektionerna observeras också hur en elev tagit med sig en text som sedan kopieras och läses av de elever som är intresserade av innehållet.
Eleverna har också tillgång till olika bokstavsböcker och olika typer av skrivböcker, materialet Författarskolan används liksom olika datorprogram. Klassen arbetar alltid med ett läsprojekt på våren då lärarna grupperar eleverna utifrån deras läskunnighet. Eleverna får arbeta i smågrupper om 2-3 elever/grupp och varje grupp får böcker som är lämpliga utifrån deras läsutveckling. Eleverna läser böckerna högt för varandra och får sedan tillsammans arbeta med uppgifter som handlar om innehållet i boken, uppgifter som har olika svårighetsgrad och som tränar deras läsförståelse. De avancerade uppgifterna innebär också att eleverna ska kunna "läsa mellan raderna". De elever som inte har kommit så långt i sin läs- och skrivutveckling lyssnar på en talbok och får samtidigt följa med i texten. Därefter får de göra anpassade arbetsuppgifter som handlar om bokens innehåll.

I undervisningen ingår att eleverna får skriva olika typer av texter. De skriver bokrecensioner (olika mycket och olika avancerat beroende på hur långt de kommit i sin läs- och skrivutveckling), de skriver faktatexter och berättelser inom temaarbetet, de skriver i sina berättelseböcker och berättar exempelvis vad de gjort på helgen. De använder olika media i sitt skrivande och på datorn har eleverna tillgång till olika skrivprogram. Även om de inte arbetar med sådana uppgifter under besöket, så visar eleverna tidigare arbeten där de kombinerat bilder de hämtat från datorn med egen text och några elever i årskurs 3 visar en bildserie i powerpoint som de producerade när de gick i årskurs 2.
Vid ett tillfälle under en lektion i svenska använder två elever läsplattan för att skriva meddelanden till varandra, de skriver båda på samma platta och skickar den mellan sig.
Inför ett arbetspass i ämnet svenska som ska handla om ng-ljudet går gruppen igenom alfabetet genom att ljuda till de olika bokstäverna. Läraren informerar om olika dubbelstavningar och läser sedan en saga med många ord som innehåller ng-ljudet. Eleverna får identifiera ljudet under lärarens läsning och får sedan olika arbetsuppgifter beroende på vilken årskurs de går i. De äldre eleverna får en text där de ska stryka under ord med ng-ljud och orden ska sedan skrivas in i deras skrivböcker. Eleverna i årskurserna 1 och 2 får klippa ut bilder med ng-ljudet ur ett häfte. Bilden klistras sedan i en bok och de får skriva en mening om bilden, antingen helt själva eller med hjälp av att läraren först skriver efter elevens diktamen.

Lektionsobservationer och intervjuer med de lärare som undervisar klassen i ämnena engelska och trä- och metallslöjd respektive textilslöjd visar att i synnerhet i ämnet engelska, men även i slöjdämnena, arbetar eleverna med att läsa och producera texter av olika slag.
Under lektionen i engelska får eleverna i årskurs 3 utgå ifrån samma text men får sedan uppgifter av olika svårighetsgrad. Några elever löser uppgifterna muntligt, andra får komplettera med att skriva och några får också extrauppgifter för att bearbeta texten. Under lektionen i textilslöjd håller några elever på med att ta symaskinskörkort och här möter eleverna text i form av tydligt nedskrivna instruktioner.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna får möta och bearbeta olika typer av texter. Även om eleverna kan visa exempel på texter där de fått utlopp för sina egna intressen behöver sådana inslag ingå i större utsträckning.

2.2 Får eleverna undervisning i att använda olika läs- och skrivstrategier?

I den skolgemensamma läs- och skrivplanen beskrivs olika läs- och skrivstrategier som lärarna i årskurserna 2 och 3 ska undervisa eleverna i. Eleverna ska undervisas i "att läsa mellan raderna, sökläsa och hitta svar på frågor, anteckna, tankekartor". Av lektionsobservationerna framgår att lärarnas undervisning ger eleverna möjlighet att möta och prova olika strategier för att läsa och skriva texter. De får exempelvis skriva texter om olika upplevelser helt på egen hand, exempelvis i loggböckerna. Vid andra tillfällen får de skriva texter till bilder. Under temaarbetet får de i uppgift att skriva en faktatext till en vald bild och de kan då välja olika strategier för sitt skrivande. De kan skriva helt fritt utifrån bilden men de kan även välja att skriva med utgångspunkt från stödord de själva väljer och antecknar från en färdig text eller med utgångspunkt från stödord de får av läraren. Under lektionerna i svenska finns också inslag där eleverna får leta svar på frågor i en text och under lektionen som handlar om ng-ljudet, som nämnts tidigare, får eleverna i årskurs 3 i uppdrag att leta upp ord som innehållet ng-ljudet.

Under musiklektionen observeras hur läraren under samtalet med eleverna om olika musikstilar använder sig av en tankekarta där eleverna får skriva in olika

begrepp, exempelvis klassisk musik, jazz och dansband som gruppen sedan diskuterar och relaterar egna erfarenheter till.

Att eleverna ofta är i åldersblandade grupper och arbetar med delvis olika arbetsuppgifter innebär att den undervisning som ges i att använda olika läs- och skrivstrategier främst sker vid den individuella instruktionen och de tillfällen då läraren ger individuellt stöd till eleverna genom att gå runt i klassrummet. I det läsprojekt som beskrivs under frågeställningen ovan, 2.1, ingår också inslag där eleverna undervisas i olika läs- och skrivstrategier.
Under lektionerna observeras hur läraren ger enskilda elever stöd i form av att förmedla olika strategier till eleverna utifrån texternas art och uppbyggnad och den kunskap läraren har om elevernas olika sätt att lära.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna ger eleverna undervisning i att förstå och utveckla förmågan att använda sig av olika läs- och skrivstrategier.

2.3 Använder lärarna meningsfulla och motiverande material i läs- och skrivundervisningen?

Lektionsobservationer och intervjuer visar att det används en mängd olika typer av material i läs- och skrivundervisningen, anpassade efter elevernas läs- och skrivförmågor. Skönlitteratur som eleverna själva kan välja i biblioteket förekommer flitigt, bokstavshäften, egenproducerade texter, texter på datorerna och bilder kombinerade med text är exempel på andra material som används i undervisningen. . Under lektionspassen då klassen arbetar med metoden "Skriva sig till läsning" används datorer och läsplattor.
Enligt rektorn och klasslärarna har användningen av digitala verktyg inneburit att eleverna i ökad utsträckning kan utgå ifrån sina intressen och erfarenheter, exempelvis kan de hämta bilder som blir utgångspunkt för en egen text kring ett tema. I elevintervjun uttrycker eleverna att de tycker att det är roligt att hämta digitala bilder som de själva fått välja fritt, men att de inte gör det så ofta. Elevernas intressen kommer främst till uttryck i deras möjligheter att välja skönlitteratur men i övrigt är det i liten utsträckning som elevernas intressen avspeglas i det material som lärarna använder. Även om eleverna i intervjun uttrycker att det mesta är roligt i skolan så noterades under lektionsobservationerna att inte alla elever alltid upplevde att de texter eller det material som lärarna presenterade var utmanande och meningsfullt.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna mestadels använder material som är anpassat efter hur långt elevernas kommit i sin läs- och

skrivutveckling men att de i högre grad behöver fundera över och föra in mer material som också är anpassat efter elevernas intressen. Att eleverna är motiverade och tycker arbetet är meningsfullt är dessutom en viktig del i arbetet för att skapa studiero, ett arbete som lärarna fortfarande upplever är den stora utmaningen.

2.4 Använder lärarna olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen?

Arbetslaget arbetar med många olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen men framför allt, som tidigare nämnts, använder de metoden "skriva sig till läsning". Under de arbetspassen använder eleverna datorer och läsplattor. Tillgången till datorer innebär att det finns en dator per två elever. Varje elev använder metoden på det sätt som de klarar av utifrån sin läs- och skrivutveckling.
De elever som inte vill använda datorn kan använda papper och penna.
Ett av de arbetspass som observeras under besöket inleds med att läraren anger vilket innehåll elevernas texter på datorerna ska ha, "idag ska ni skriva om hur man är en bra kompis". Sedan diskuterar lärare och elever vilka olika egenskaper en bra kompis ska ha. Några elever skriver direkt och mycket medan andra slutar arbeta efter att ha skrivit ett par meningar, till synes uttråkade. Klassens datorer har inte text-till-tal-program vilket innebär att de elever som inte kommit så långt i sin läs- och skrivutveckling och därmed inte är så säkra på att koppla en bokstav till ett ljud främst tränar på "tangenttryck". Att det inte blir några "ord" på skärmen upplever några elever tydligt som meningslöst och frustrerande. När eleverna ska arbeta enligt metoden "skriva sig till läsning" visar observationerna också att det krävs mycket teknikstöd och handledning och med krånglande datorer, urladdade batterier och lång väntan på lärarens stöd blir den tid en del av eleverna verkligen arbetar väldigt kort.
Metoden "skriva sig till läsning" kompletteras enligt lärarna med andra metoder vilket också observeras. Det kan exempelvis vara mera traditionella "lära läsa-böcker" eller skönlitteratur med enkel text som eleverna kompletterar med att skriva i bokstavshäften. Lärarna väljer, ofta i diskussion med enskilda elever, metoder och medier utifrån de behov och eventuella svårigheter som eleverna ger uttryck för.
Klassen använder ingen gemensam, traditionell läsebok i läs- och skrivundervisningen utan arbetar mycket med skönlitteratur och faktaböcker. Detta är ett medvetet val av klasslärarna som menar att texterna därmed blir mera meningsfulla och att eleverna därigenom blir mera motiverade till att lära sig läsa.
Eleverna i årskurs 1 använder även olika bokstavshäften där de arbetar med att kombinera bild och text. I biblioteket finns också "guldskåpet" där det finns

böcker så att grupper om 6–7 elever kan läsa samma bok. Dessa böcker finns i olika svårighetsgrad och kompletteras kontinuerligt med nya titlar.
Eleverna i årskurs 3 arbetar även med att skriva texter till bilder, både skönlitterära texter och faktatexter, exempelvis om olika djur eller annat som tas upp i undervisningen. Eleverna kan då välja att skriva olika långa texter utifrån sin läs- och skrivutveckling.
I syfte att ge eleverna en gemensam upplevelse av en läst text har klasslärarna ibland också högläsning för klassen och de försöker då välja en bok som kan vara spännande och intressant för alla elever i gruppen, oavsett årskurs.

Även i undervisningen i engelska använder läraren sig av olika media och material, exempelvis bilder, böcker, datorer och interaktiv tavla.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna använder olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen. Huvudmetoden "skriva sig till läsning" kompletteras med andra metoder och läraren gör också en bedömning av vilka metoder som tycks gagna den enskilde elevens läs- och skrivutveckling bäst.

3. Följer skolan upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling så att undervisningen förbättras och utvecklas?

Här undersöks lärarens arbete med att följa elevernas läs- och skrivutveckling, om lärare följer upp och utvärderar läs- och skrivundervisningen i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen. Vidare granskas hur rektor använder dessa underlag för att utveckla läs- och skrivundervisningen vid skolan.

3.1 Följer lärarna upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling?
3.2 Följer lärarna och rektorn upp och utvärderar den tidiga läs- och skrivundervisningen i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen?
3.3 Använder rektorn detta underlag för att utveckla läs- och skrivundervisningen?

I skolans gemensamma läs- och skrivplan anges vilka uppföljningar som ska göras av elevernas läs- och skrivutveckling i respektive årskurs. Under höstterminen i årskurs 1 görs mätningar mot LUS (Läsutvecklingsschema) där eleverna förväntas ha nått steg 7 och under vårterminen görs mätningar mot ett förväntat steg 9. I årskurs 1 används också Skolverkets material Nya språket lyfter och eleverna förväntas nå nivå A4 under höstterminen och nivå B2 under

vårterminen. I årskurs 1 görs också bokstavstest. I årskurs 3 görs mätningar mot LUS steg 15 under vårterminen och mot nivå C4 i Nya språket lyfter under vårterminen. I årskurs 3 genomförs också olika diagnoser såsom skriv-, berättar-, lyssnar (hörförståelse)- och stavningsdiagnos.
I årskurs 3 används även de nationella ämnesproven i svenska för att följa upp och utvärdera elevernas läs- och skrivutveckling. Speciallärarен gör dessutom kompletterande utredningar för att kartlägga elevernas läs- och skrivutveckling.
Resultaten från de olika kartläggningarna sammanställs och diskuteras under möten med speciallärarен, de undervisande klasslärarna och även med rektorn. Dessa diskussioner, som förs både på individ-, klass- och skolnivå, leder eventuellt till olika åtgärder. Det kan vara riktade stödinsatser för en enskild elev exempelvis i form av stöd av speciallärarен, erbjudande av alternativa läromedel/metoder eller hjälpmedel. Åtgärden kan också vara en insats i form av en förändring i klassrumsmiljön, exempelvis att erbjuda eleven en avskild placering eller hörselkåpor för att avskärma ljud. Speciallärarен deltar ibland vid upprättandet av åtgärdsprogram och uppföljningarna av dessa. Läraren i engelska har diskussioner med och delger klasslärarna sin bedömning av elevernas läs- och skrivutveckling.

Kvalitetsarbetet i skolan, där också utvecklingen av läs- och skrivundervisningen ingår, följer den kommunalt beslutade årscykeln. Lärarna i arbetslaget samlar ihop resultaten från de olika kartläggningarna och testerna, de diskuterar och gör en bedömning av elevernas läs- och skrivutveckling. I dokumentet "Elevernas framåtsyftande planering med överenskommelser" formuleras sedan respektive elevs skriftliga individuella utvecklingsplan med omdömen. På klassnivå använder klasslärarna också kartläggningarna för att utvärdera läs- och skrivundervisningen. Dessa utvärderingar ligger sedan till grund för den fortsatta planeringen av läs- och skrivundervisningen och analyser och åtgärder för utveckling dokumenteras i arbetsplanerna. Här beskrivs åtgärder, exempelvis hur lärarna grupperar eleverna samt vilka metoder och vilket material de väljer. Lärarnas arbetsplaner resulterar sedan i den för skolan gemensamma Lokala arbetsplanen.

Rektor anser sig ha god kunskap både om läs- och skrivundervisningen i skolan och elevernas kunskapsutveckling. Resultaten av de olika kartläggningarna delges rektor som också går igenom elevernas resultat tillsammans med speciallärarен. Rektor följer upp de elever som har åtgärdsprogram och skolan har gemensamma genomgångar där varje elevs kunskapsutveckling, inklusive läs- och skrivutvecklingen, diskuteras. Som ett led i skolans uppföljning och utvärdering görs också en översyn av undervisningens organisationen inför varje

termin. I den översynen ingår att se över vilka förutsättningar det finns för en god undervisning, exempelvis vilka lärarresurser klassen har tillgång till och hur eleverna kan grupperas. Enligt rektorn kommer en utvärdering och översyn att göras av organisationen av undervisningen i klass F–3 i slutet av vårterminen då organisationen har varit i funktion under en termin.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det sker en kontinuerlig uppföljning av elevernas läs- och skrivutveckling, såväl på individ- och klassnivå som på skolnivå. Dessa uppföljningar utgör också en del av de underlag som används för att utvärdera läs- och skrivundervisningen och vidta åtgärder för att förbättra undervisningen på detta område.

4. Används skolbiblioteket aktivt i syfte att stimulera elevernas läsande och skrivande?

Här undersöks om och hur skolbiblioteket används och i vilken utsträckning det är en resurs i syfte att stimulera och utveckla elevernas läsande och skrivande i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen.

4.1 Är skolbiblioteket en resurs i läs- och skrivundervisningen?

Skolan har valt att slå samman skolbiblioteket med folkbiblioteket som finns i skolans lokaler. Härigenom får eleverna tillgång till ett större utbud av både skönlitteratur och faktalitteratur. Lärarna i skolan och bibliotekarien diskuterar bokinköp tillsammans och skolan bidrar ekonomiskt till inköpen. Lärarna samarbetar med bibliotekarien vid de tillfällen då de behöver böcker eller annat material till ett nytt arbetsområde eller temaarbete. I biblioteket finns också tillgång till böcker av olika svårighetsgrad som är lämpliga för läsundervisningen. Dessa böcker finns i gruppuppsättningar som omfattar 6–7 stycken, i det så kallade "guldskåpet".
På biblioteket kan eleverna också låna böcker som de är intresserade av och som kan innebära utmaningar i deras läs- och skrivutveckling. Även för de elever som behöver ett särskilt stöd i sin läs- och skrivutveckling finns det böcker av varierande svårighetsgrad i biblioteket som används flitigt av både speciallärare och eleverna.
När det gäller tillgången till övriga medier på biblioteket så finns det böcker som är kompletterade med ljudböcker. Biblioteket har inga datorer för elevbruk utan utbildningsinslag i form av exempelvis informationssökning och diskussioner om källors tillförlitlighet sker under övriga lektioner i skolan där eleverna har god tillgång till bärbara datorer och läsplattor. Internetsökning och källkritik ingår dessutom som ett valbart alternativ i elevens val.

Bibliotekarien har så kallade boksamtal i klasserna en gång per läsår och ingår i skolans kulturråd som arrangerar författarbesök och andra kulturaktiviteter. Målsättningen, enligt den kulturplan som skolan beslutat om, är att eleverna under sin totala skolgång på Lövestad skola ska ha varit med om minst en sådan aktivitet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det kombinerade skol- och folkbibliotek som finns i skolans lokaler används aktivt och ses som en resurs i läs- och skrivundervisningen. Tillsammans med elevernas möjligheter att använda datorer i skolan kan därmed också elevernas behov av tillgång till olika media för information tillgodoses.

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Kvalitetsgranskningen av läs- och skrivundervisningen i grundskolans tidiga år genomförs i sammanlagt 12 skolor, varav en fristående skola. När kvalitetsgranskningen är genomförd redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Förhållanden på de skolor som ingått i granskningen ger en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Lövestad skola

Lövestad skola är en kommunal skola i Sjöbo kommun. Skolan har vid tillsynsbesöket 93 elever och omfattar förskoleklass och årskurserna 1–6. Eleverna är organiserade i åldersblandade klasser. I skolan är eleverna i förskoleklass och årskurserna 1–3 samlade i en klass och eleverna i årskurserna 4–6 i en klass.

I den besökta klassen som omfattar förskoleklass och årskurserna 1–3 undervisar en lärare huvudsakligen i förskoleklassen och eleverna i årskurserna 1–3 i musik. Övriga två lärare i arbetslaget undervisar i huvudsak i årskurserna 1–3.

Eleverna är indelade i olika grupper under dagen. Förskoleklassen bildar oftast en egen grupp men ingår även i de andra grupperna vid några tillfällen under besöket, exempelvis under de lektioner som handlar om Skriva sig till läsning och under vissa delar av temaarbetet. Övriga elever undervisas i olika gruppkonstellationer, det kan vara i en blandad grupp med elever från en eller flera andra årskurser eller en grupp som bara består av elever i en årskurs.

Eleverna undervisas inte av sina klasslärare (de tre som ingår i arbetslaget) i ämnena engelska, textilslöjd och trä- och metallslöjd.

Skolans speciallärare ger stöd åt elever i klassen, framför allt åt de elever som behöver stöd för att komma vidare i sin läs- och skrivutveckling.

Klassen omfattar totalt 43 elever, varav 13 elever i förskoleklass, 9 elever i årskurs 1, 9 elever i årskurs 2 och 12 elever i årskurs 3. Eleverna är indelade i två spår och varje spår omfattar elever i förskoleklass och årskurserna 1–3. Tre pedagoger ansvarar för klassen och de har sedan delat upp ansvaret så att läraren med utbildning för att undervisa i fritidshem är huvudansvarig för förskoleklassen och de övriga har ansvar för var sin grupp elever från årskurs 1–3. Ansvaret för eleverna är vidare uppdelat mellan de två lärarna med utbildning för att undervisa i grundskolans tidiga år så att en av lärarna är huvudansvarig för ämnet svenska i årskurs 1 och den andra för ämnet svenska i årskurs 3. En liknande uppdelning av ansvaret finns när det gäller ämnet matematik

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

Syftet i denna kvalitetsgranskning är att granska om eleverna i grundskolans tidiga år får en läs- och skrivundervisning som syftar till att stimulera och utveckla elevernas läsande och skrivande. Granskningen ska också ge en bild av hur skolbiblioteket används i undervisningen.

Projektet förväntas även bidra till att andra skolor och huvudmän får kunskap om gynnsamma faktorer för läs- och skrivundervisning i grundskolans tidiga år samt skolbibliotekets roll i denna undervisning.

Frågeställningar

1) Utgår den tidiga läs- och skrivundervisningen från elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

2) Används en variation av material, medier och metoder i läs- och skrivundervisningen i syfte att individanpassa undervisningen så att elevernas läsande och skrivande stimuleras och utvecklas?

3) Följer skolan upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling så att undervisningen förbättras och utvecklas?

4) Används skolbiblioteket aktivt i syfte att stimulera elevernas läsande och skrivande?

Metod och material

Elevers läs- och skrivförmåga utvecklas i olika undervisningssituationer och sammanhang. Granskningen omfattar därför elevers undervisning inte bara i svenska/svenska som andraspråk utan även i andra ämnen och sammanhang. Ansatsen är att följa hur och i vilka undervisningssituationer läs- och skrivundervisningen bedrivs i utvalda klasser i årskurserna 1 och 3 under en sammanhängande tid- Detta för att få en fördjupad bild av den undervisning som skolan ger för att eleverna ska utveckla sin läs- och skrivförmåga.

Granskningens fokus är hur skolorna planerar och genomför läs- och skrivundervisningen i svenska/ svenska som andraspråk och i andra ämnen så att elevernas läsande och skrivande stimuleras och utvecklas i olika sammanhang.

De granskningsmetoder som används är dokumentstudier, lektionsobservationer och intervjuer.

Dokumentstudier

Dokumentanalys görs av den dokumentation som begärts in från skolorna inför skolbesöken utifrån utarbetad dokumentlista. Syftet med dokumentanalysen är att ge en inledande bild av hur läs- och skrivundervisningen planeras, bedrivs, följs upp och utvärderas.

Lektionsobservationer

Lektionsobservationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplan och kursplaner avspeglas i läs- och skrivundervisningen. Observationer genomförs i svenska/svenska som andraspråk och i andra ämnen i syfte att studera hur läs- och skrivundervisningen bedrivs i flera olika undervisningssituationer och sammanhang. De strukturerade lektionsobservationerna genomförs under två dagar i respektive klass i årskurs1 och 3 med stöd av ett observationsschema som Skolinspektionen utarbetat. Observationerna omfattar förutom projektets frågeställningar även undervisningens

allmänna kvaliteter vilka vävs in i bedömningsområde 2. Observationerna är också ett underlag för intervjuerna.

Intervjuer

Intervjuer kommer att komplettera det inspektörerna sett i observationerna av läs- och skrivundervisningen. Förutom utarbetade intervjuguider ska i samtliga intervjuer underlagen från lektionsobservationerna användas som källa till frågor.

Syftet är att få en fördjupad information om hur lärarnas kunskap om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande används i deras planering och genomförande av undervisningen. Då huvudansvaret för läs- och skrivundervisningen ingår enligt Lgr 11, i ämnena svenska/svenska som andraspråk, genomförs djupintervjuer (längre tid och fler frågor) med de lärare som ansvarar för dessa ämnen.

Intervju med lärare i andra ämnen än svenska/svenska som andraspråk ska ge information om skolans arbete med att utveckla och stimulera elevernas läsande och skrivande utifrån olika ämnen. Intervjuer med lärare i förskoleklass, specialpedagog, skolbibliotekarie och rektor kommer att ge ytterligare underlag om skolans arbete med läs- och skrivundervisning. Samtliga intervjuer genomförs enskilt medan intervju med eleverna i årskurs 1 respektive 3 sker i grupp. Som avslutning av skolbesöket kommer en muntlig återkoppling till rektor och berörd personal att genomföras.

Författningsstöd Läs- och skriv

Utgångspunkt

Enligt läroplanen ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva. Eleven ska därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

En utgångspunkt för granskningen är att läs- och skrivundervisning inte bara bedrivs i ämnena svenska och svenska som andraspråk utan även i andra ämnen. Enligt läroplanen ska olika lärare samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska organisera arbetet så att eleven får möjlighet att arbeta ämnesövergripande samt får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Allmänna undervisningskvaliteter

1. Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare

1 kap. 5 § skollagen

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag

God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor, visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

2. Individanpassning, variation och utmaning

1 kap. 4 § skollagen

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

3 kap. 3 § skollagen

Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så

långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Lgr 11, 2.2 Kunskaper

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.

3. Tydlighet i mål, innehåll och struktur

5 kap. 2 § skolförordningen

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag

Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Lgr 11, 2.2 Kunskaper

Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.

4. Uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet

3 kap. 4 § skollagen

Eleven och elevens vårdnadshavare och vårdnadshavare för ett barn i förskolan ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling.

10 kap. 12 § skollagen

Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen. Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

10 kap. 13 § skollagen

Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag

Varje skolas utveckling
Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

Lgr 11, 2.7 Bedömning och betyg
Skolans mål är att varje elev utvecklar ett allt större ansvar för sina studier och utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa den egna och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna.
Läraren ska genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling. Läraren ska utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs utveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. Läraren ska med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov samt vid betygsättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

Särskilda kvaliteter i läs- och skrivundervisningen

5. Utgår den tidiga läs- och skrivundervisningen från elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

5.1 Har lärarna kunskap om elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

5.2 Använder lärarna denna kunskap i planering och genomförande av läs- och skrivundervisningen och används denna kunskap i de olika ämnena?

1 kap. 4 § skollagen

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

3 kap. 3 § skollagen

Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar sak kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Lgr 11, 2.2 Kunskaper

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas utifrån sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga.

6. Används en variation av material, medier och metoder i läs- och skrivundervisningen i syfte att individanpassa undervisningen så att elevernas läsande och skrivande stimuleras och utvecklas?

6.1 Får eleverna möta och bearbeta olika typer av texter i läs- och skrivundervisningen?

6.2 Får eleverna undervisning i att använda olika läs- och skrivstrategier?

6.3 Använder lärarna meningsfulla och motiverande material i läs- och skrivundervisningen?

6.4 Använder lärarna olika metoder och medier i läs- och skrivundervisningen?

Lgr 11, avsnitt 1 Övergripande mål och riktlinjer

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, lära och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Lgr 11, avsnitt 2.2 Kunskaper

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt.

Kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk, syfte

Genom undervisningen ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer samt söka information från olika källor och värdera dessa. Genom undervisningen i

svenska som andraspråk ska eleverna därutöver ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att välja och använda språkliga strategier.

Kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk, centralt innehåll årskurs 1–3

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Enkla former för textbearbetning, till exempel att i efterhand gå igenom sin text och göra förtydliganden.
- Handstil och att skriva på dator.
- Språkets struktur med stor och liten bokstav, punkt, frågetecken och utropstecken samt stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet och alfabetisk ordning.
- Sambandet mellan ljud och bokstav.
- Läsriktning samt bokstävers form och ljud i jämförelse med modersmålet **(OBS! Endast svenska som andraspråk)**

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider och skilda delar av världen.
- Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt litterära personbeskrivningar.
- Några skönlitterära barnboksförfattare och illustratörer.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel faktatexter för barn, och hur deras innehåll kan organiseras.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar, och hur de kan organiseras med logisk ordning och punktuppställning i flera led.

-

- Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, interaktiva spel och webbtexter.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel att skriva ned något man talat om.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på tonfall och ords nyanser.
- Skillnader mellan tal- och skriftspråk, till exempel att talet kan förstärkas genom röstläge och kroppsspråk.
- Vardagliga ords betydelesomfång och kategorisering i jämförelse med elevens modersmål, till exempel att flera ord på ett språk motsvaras av ett ord på ett annat språk **(OBS! Endast svenska som andraspråk)**

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbsidor för barn.
- Källkritik, hur texters avsändare påverkar innehållet.

Kunskapskraven i ämnet svenska, årskurs 3

Eleven kan läsa bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Genom att kommentera och återge några för eleven viktiga delar av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven föra enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna och relatera detta till egna erfarenheter.

Eleven kan skriva enkla texter med läslig handstil och på dator. I texterna kan eleven använda stor bokstav, punkt och frågetecken samt stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. De berättande texter eleven skriver har tydlig inledning, handling och avslutning. Eleven kan söka information ur någon anvisad källa och återger då grundläggande delar av informationen i enkla former av faktatexter. Texterna innehåller grundläggande ämnesspecifika ord och begrepp som används så att innehållet klart framgår. Genom att kombinera sina texter med bilder kan eleven förtydliga och förstärka sina budskap. Dessutom kan eleven utifrån givna frågor ge enkla omdömen om sina egna och andras texter samt utifrån respons bearbeta och förtydliga sina texter på ett enkelt sätt.

1 kap. 5 § skollagen

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

2 kap. 35 § skollagen

För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

7. Följer skolan upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling så att undervisningen förbättras och utvecklas?

7.1 Följer lärarna upp och utvärderar elevernas läs- och skrivutveckling?

7.2 Följer lärarna och rektorn upp och utvärderar den tidiga läs- och skrivundervisningen i svenska och i andra ämnen?

7.3 Använder rektorn detta underlag för att utveckla läs- och skrivundervisningen?

Lgr 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag
Varje skolas utveckling
Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

Lgr 11, 2.7 Bedömning och betyg
Läraren ska genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling. Läraren ska utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs utveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. Läraren ska med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov samt vid betygsättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

Lgr 11, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

4 kap. 6 § skollagen

Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras.

4 kap. 7 § skollagen

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

8. Används skolbiblioteket aktivt i syfte att stimulera elevernas läsande och skrivande?

8.1 Är skolbiblioteket en resurs i läs- och skrivundervisningen?

2 kap. 36 § skollagen

Eleverna i grundskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.